

KOREYA RESPUBLIKASI MUSTAQILLIGIDAN SO'NG TA'LIM TIZIMIDAGI O'ZGARISHLAR

Haqnazarova Madina

Annotatsiya: Maqolada Koreya Respublikasi ta'limining mustaqillikdan so'ng o'zgarishi, ta'limda qabul qilindan dasturlar, ta'lim tizimining bosqichlari, zamonaviy Koreya ta'limining xususiyatlari, muammolariva kelajakdagi rejalari.

Kalit so'zlar: Koreya, ta'lim tizimi, ta'lim dasturlari, ta'lim bosqichlari, zamonaviy Koreya ta'limi.

Abstract: The article discusses the changes in education in the Republic of Korea after independence, the programs adopted in education, the stages of the education system, the characteristics of modern Korean education, problems and future plans.

Keywords: Korea, education system, educational programs, educational stages, modern Korean education.

Hozirgi globallashuv sharoitida jahonda kechayotgan murakkab jarayonlar har bir xalqning dunyo sivilizatsiyasiga qo'shgan hissasini aniqlash ehtiyojini keltirib chiqarmoqda. Dunyo tajribasida maorif sohasi doimo mamlakatning taraqqiyot darajasini, xalqning farovonligi va madaniy yutuqlarini aniqlab beradigan asosiy mezonlaridan biridir. Ayniqsa, fan va ta'lim tizimi tarixini o'rganish orqali xalqning ma'naviy taraqqiyoti darajasini aniqlash imkoni yaratiladi.

Koreya azaldan ilm-fan va madaniyat taraqqiy etgan hududlardan biri bo'lib, turli tarixiy davrlarda ta'limning ilg'or namunalaridan foydalanib kelingan. Koreya yarim oroli bilan Xitoy va Yoponiyaning o'zaro aloqalari natijasida madaniyatda ham turli o'zgarishlar sodir bo'ldi. Jahon merosi nafaqat Koreya madaniyati va tarixini o'rganishda, balki uni butun dunyoga yoyishda ham alohida ahamiyatga ega. Ayniqsa koreys tilini o'rganuvchilar orasida koreys xalqining turmush tarzi, madaniyati va kelib chiqishiga bo'lgan qiziqish yuqori ekanini kuzatish mumkin. Bunda ular Koreyada mavjud bo'lgan diqqatga sazovor joylar va jahon merosi obyektlari to'g'risida tushunchaga ega bo'lishga intiladilar. Koreya ta'lim tizimi zamon bilan hamnafas bo'lish uchun doimiy ravishda rivojlanib bordi. 1948-yil Koreya Respublikasi tashkil etilganidan so'ng, 1949-yil Ta'lim to'g'risida qonun qabul qilindi. Unda 6 yillik maktab tizimi (boshlang'ich

maktab), 3 yillik o'rta maktab va 4 yillik Universitet ta'limi joriy qilinadi. Bu tizim Qo'shma Shtatlarda eng ko'p qo'llaniladigan bir yo'nalishli maktab tizimi bo'lib, uning natijada bugungi ta'lim tizimi shakllandi. Dastlab, olti illik boshlang'ich maktab majburiy etildi. Ammo 2002-yilda o'rta maktabning birinchi kurs o'quvchilari uchun bepul majburiy ta'lim boshlandi va 2004-yilda barcha o'rta maktab sinflari uchun majburiy ta'lim joriy etildi.

"Bengbeng" (aylana) imtihonsiz lotereya tizimi. O'rta va yuqori maktablarga imtihonlar o'rniga lotereya orqali kirgan avlod "Aylana avlod" deb ataladi. 1968-yil 15-iyulda hukumat o'rta maktabga kirish imtihonlarini bekor qilishini e'lon qildi. O'rta maktab topshiriqlari uchun birinchi lotereya keyingi yilning 5-fevralida Seulda bo'lib o'tdi va u 1971-yilda butun mamlakat bo'ylab kengaytirildi. 1974-yilda yuqori maktabga ham kirish imtihonlari ham bekor qilindi.

Hozirgi kunda Koreyada o'quvchilar maktablarga avtomatik ravishda kompyuter tizimi orqali biriktirilgan. Ammo o'sha paytda imtihonsiz lotereya aylanuvchi g'ildirak shaklidagi sakkizburchak lotereya mashinasini aylantirish orqali o'tkazilardi. Bu o'rta maktablarning noyob raqamlari tushirilgan bank munchoqlarini chiqarardi. Shuning uchun u "aylanma yo'l" laqabini oldi. Har bir maktab okrugiga taqdim etilgan har bir lotereya mashinasida okrugdagi o'rta maktablarning noyob raqamlari yozilgan 2000 ga yaqin lotereya munchoqlari bor edi. Aytilishicha, abituriyent mashinani aylantirishi va lotereya munchoqlarini olishi uchun taxminan 50 soniyadan bir daqiqagacha vaqt ketgan. Imtihonsiz lotereya haqida ko'plab ijobiy jamoatchilik fikri bo'lgan bo'lsa-da, bu bolalarni kollejga kirish imtihonlari do'zaxidan ozod qilgani haqida gapirgan bo'lsa-da, farzandlari o'zlari xohlamagan maktablarga biriktirilgan ota-onalardan ham ko'plab shikoyatlar bo'lgan. Talabalar kirish imtihonini topshirmasdan universitetlarga kirish, ommaviy ravishda Seulga koch'ib o'tishi, norozilik to'loqiga sabab bo'ladi. O'sha paytda "Hankyoreh" gazetasida chop etilgan maqolaga ko'ra, Seul Metropolitan Ta'lim boshqarmasi viloyatlardan ko'chib o'tishni istagan 2400 dan ortiq talabalarni qabul qila olmasligini rasman e'lon qildi. Bu esa norozilikni kuchaytirdi va Seul Metropolitan Ta'lim boshqarmasi ularni viloyatlarga qaytarib yubordi. Ushbu norozilik natijasida, Seul Metropolitan Ta'lim boshqarmasi o'qishni to'xtatgani sababli, ota-onasi Seulga ish bilan ko'chib o'tgan 200 ga yaqin talaba semestr boshlanganidan keyin ham maktabga bora olmadi. Jamoatchilik fikri kuchayib borgach, o'qishni to'xtatish xizmatlari vaqtincha

qayta tiklandi, faqat butun oilalari bilan ko'chib o'tgan talabalar bilan cheklandi.

Birinchi rasmiy o'rnatilgan o'quv dasturi. 1955-yil avgust oyida Ta'lim vazirligi (hozirgi Ta'lim vazirligi) boshlang'ich, o'rta va yo'qori maktablar hamda o'qituvchilar tayyorlash kollejlari uchun o'quv dasturini rasman yaratdi va e'lon qildi. O'sha paytdagi gazeta maqolasida aytilishicha, 1953-yil mart oyida boshlangan o'quv dasturini ishlab chiqish loyihasi ikki yil davom etgan va taxminan 500 kishi ishtirok etgan. Maqolada shunday deyilgan: "Bu mamlakatimizda ta'limni yanada rivojlantirishga katta yordam berishi kutilmoqda".

"Birinchi o'quv dasturi" deb tasniflangan ushbu kurs sanoat rivojlanishini rag'batlantirish uchun kasb-hunar ta'limini kuchaytirish bilan ajralib turardi. O'rta maktab o'quv dasturida o'g'il bolalar ham, qiz bolalar ham uy ishlari, tikuvchilik va hunarmandchilik kabi kasb-hunar uy xo'jaligi bo'yicha majburiy yoki tanlov kurslarini o'tis'hlari shart edi. 1950-yillarning oxirlarida Seuldagi o'rta maktabda tikuvchilik bilan shugullanayotgan o'g'il bolalar kor'satiladi. Yosh o'quvchilarning tirishqoqlik bilan tikuvchilik qilayotganini ko'rish juda yoqimli edi. Biroq, Ta'lim vazirligining rejalaridan farqli ol'aroq, maktablarda kasb-hunar ta'limini mustahkamlash muammosiz kechayotganga o'xshardi. Mablagla'rning yetarli emasligi va boshqa omillar tufayli muassasalarni kengaytirish sekin kechdi va kasb-hunar maktablari, nomiga qaramay, liberal san'at maktablarinikidan deyarli farq qilmaydigan o'quv dasturlarini saqlab qoldi.

Zamonaviy Koreya ta'limi yuqori akademik yutuqlari va a'lo darajadagi o'qituvchilar tarkibi uchun ijobiy baholarga sazovor bo'lsa-da, xususiy ta'limga haddan tashqari bogliqlik, kirish imtihonlariga yo'naltirilgan raqobat, ijodkorlikning yo'qligi, maktab yoshidagi aholining kamayishi va ta'limdagi tengsizlikning chuqurlashishi kabi turli muammolarga duch kelmoqda. Mamlakat o'zining ta'lim paradigmasini o'zgartirishga va shaxsiylashtirilgan, Al asosidagi ta'lim va umrbod ta'limni qabul qilishga intilmoqda.

Koreya ta'limining xususiyatlari va yutuqlari;

Yuqori akademik yutuqlar; OECD (Organisation for Economic Co-operation and Developmet- Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti) mamlakatlari orasida aniq va tabiiy fanlarda akademik yutuqlarni baholashda yuqori o'rinni egallaydi va bu a'lo darajadagi inson resurslarini rivojlantirishga hissa qo'shadi.

Ta'limga yuqori ishtiyoq va investitsiyalar: Ta'limga yuqori ishtiyoq milliy taraqqiyotning harakatlantiruvchi kuchi bo'lib kelgan, ammo u xususiy ta'lim xarajatlari yukining oshishiga ham olib keldi.

Standartlashtirilgan o'quv dasturi: Ta'limning izchil darajasini ta'minlash uchun butun mamlakat bo'ylab yagona o'quv dasturi mavjudligi.

Asosiy muammolar;

Xususiy ta'limga tayanish va ta'limdagi tengsizlik: Kollejga kirish imtihonlari tizimi bilan bog'liq bo'lgan xususiy ta'limga haddan tashqari tayanish va ta'lim imkoniyatlaridagi tengsizlikning chuqurlashishi.

Maktab yoshidagi aholining kamayishi: Boshlang'ich, o'rta va yuqori maktablardagi o'quvchilar soni kamayishda davom etmoqda.

Yagona baholash: Kollejga kirish imtihonlariga qaratilgan yagona baholash usuli.

Kelajakdagi o'zgarishlar va qiyinchiliklar (Ta'lim kun tartibi)

Ta'limdagi paradigma o'zgarishi: Ijodiy, shaxsiylashtirilgan ta'limga o'tishni izlash.

Sun'iy intellektga asoslangan ta'limni joriy etish: Sun'iy intellekt texnologiyasidan foydalangan holda shaxsiylashtirilgan o'quv tizimini joriy etish.

Uzluksiz ta'limni mustahkamlash: 100 yillik umr ko'rishga erishish uchun umrbod ta'lim va kasbiy tayyorgarlikni kengaytirish.

Ta'lim organlarini markazlashtirmaslik: ta'lim avtonomiyasi va xilma-xilligini kengaytirish.

O'quv dasturini diversifikatsiya qilish: konvergent va modulli o'quv dasturiga o'tish.

Davlat ta'limi va xususiy ta'lim o'rtasidagi munosabatlarni qayta tiklash: Davlat ta'limining rolini kuchaytirish va xususiy ta'lim bilan muvozanatni izlash.

Xulosa qilib aytganda bugungi Koreya Respublikasi ta'limi dunyo bo'yicha tan olingan ta'limdir. Dunyodagi ko'plab yoshlar Koreyada o'qishni orzu qiladilar va shu maqsadda Koreys tili va madaniyatini o'rganmoqdalar. Bu esa Koreya madaniyatini butun dunyoga yoyishga va Koreya ta'lim tizimini yanada rivojlantirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Janubiy Koreya ta'limining tarixiy an'analari / I.A.Tolstokulakov. 2018

2. Ta'lim tizimi va Koreya Respublikasi o'rta maktabining nazariyasi va amaliyotida o'qitish maqsadlari / A.N.Lankov, G.V.Mikaberidze.2016
3. Janubiy Koreyada ta'limni rivojlantirish tendensiyalari / E.H.Lim. 2014
4. Janubiy Koreyadagi ta'lim tizimining siyosati va rivojlanishi / B.G.Chung.2017
5. Ta'lim sohasidagi davlat siyosati, ta'lim sohasidagi islohotlarni boshqarish tajribasi / S.-I. Park. 2018